

ปูจจา-วิสัยนา

เทคโนโลยีการแพทย์กับจริยธรรมพุทธ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

พจนานุกรม-วิชันนา

เทคโนโลยีการแพทย์กับจริยธรรมพุทธ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)

ปูจจา-วิสัยนา:
เทคโนโลยีการแพทย์กับจริยธรรมพุทธ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๒

จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย วิชชุ เวชชาชีวะ

พิมพ์ที่ อักษรสยามการพิมพ์

๔๑๐-๗๘๑๓, ๔๑๐-๘๗๙๕-๖

คำปรารภ

เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าของสังคมปัจจุบันอาจช่วยให้มนุษย์ทำงานและจัดการกับความไม่แน่นอนในธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าแต่ก่อน เป็นเหตุให้ชีวิตมนุษย์ดูเหมือนจะได้รับความมั่นคงสะดวกสบายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว เทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้คนลึกไปกว่าเรื่องของการงานทั่วไป อาทิเช่น ในเรื่องการคุมกำเนิด การทำแท้ง การรับตั้งครรภ์แทน การให้กำเนิดบุตรของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว การจำลองมนุษย์จากโครงสร้างพันธุกรรมพื้นฐาน การช่วยให้ผู้ป่วยเสียชีวิต ฯลฯ ก็ได้สร้างความกังวล ความงุนงงสงสัย คำถาม ตลอดจนปัญหาใหม่ๆ ให้แก่มนุษย์และสังคมในขณะเดียวกัน

ในอดีตเมื่อเทคโนโลยีต่างๆ ยังไม่ก้าวหน้า และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นไปอย่างเนิบช้า ผู้คนส่วนใหญ่ถูกจำกัดให้อยู่ภายในชุมชนซึ่ง “วัฒนธรรม” (อันหมายรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา หรือระบบคุณค่ารูปแบบต่างๆ) ได้ให้คำตอบแน่ชัด (ไม่ว่าจะจริงหรือไม่จริง) ต่อความสงสัยของมนุษย์เกี่ยวกับที่มาที่ไปของชีวิตและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของทั้งสอง ตลอดจนคำถามในเชิงจริยธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อชีวิต เพื่อนมนุษย์ และธรรมชาติรอบตัวในทางตรงข้าม เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในปัจจุบันทำให้มนุษย์หลุดออกจากชุมชนลักษณะดังกล่าวมาประสบกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมอื่น ในขณะที่สังคมของตนเองนั้นก็ได้ทวีความซับซ้อนขึ้นจนประกอบไปด้วยสังคมย่อยมากมาย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวเนื่องกันโดยตรง หรือต้องมีมาตรฐานในการตัดสินความถูกต้องแบบเดียวกัน สภาพสังคมสมัยใหม่เช่นนี้ทำให้ผู้คนจำนวนมากเกิดความสับสนในเรื่องคุณค่า โดยคนส่วนหนึ่งมีแนวโน้มจะใช้ผลประโยชน์หรือความพอใจส่วนตัวเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตและการตัดสินความถูกต้องของประเด็นปัญหาต่างๆ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นนักเสียดยุติมาตรฐานสังคม เป็นผู้ยึดมั่นในความไม่เชื่อ หรือเป็นนักสงสัยที่ไม่มีคำตอบให้กับอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน

ผู้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เห็นว่า ผลงานของพระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ชั้นนี้จะช่วยให้ความกระจ่างแก่ผู้คนที่กำลังสับสนในเรื่องของคุณค่าซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยผู้จัดพิมพ์ฯ เชื่อว่าหนังสือเล่มนี้จะแสดงให้เห็นถึงหลักการอันลุ่มลึกแห่งพุทธธรรม ซึ่งอาจให้แนวทางแก่การใช้วิจารณ์ญาณของบุคคลเพื่อเผชิญกับคำถามทางจริยธรรมต่างๆ ที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งในสังคมเทคโนโลยี ในขณะที่เดียวกันผู้จัดพิมพ์ฯ หวังว่า หนังสือเล่มนี้อาจให้แรงบันดาลใจแก่ผู้อ่านบางท่านที่จะตามอ่านงานอันทรงไว้ซึ่งคุณค่าทางปัญญาชิ้นอื่นๆ ของพระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก โดยผู้สนใจการใช้หลักทางพระพุทธศาสนาตอบคำถามหรืออธิบายความเป็นไปของชีวิตในทำนองเดียวกันกับหนังสือเล่มนี้ อาจหางานชิ้นอื่นของพระเดชพระคุณฯ มาอ่านเพิ่มเติมได้ อาทิ “ทำแท้ง: ตัดสินอย่างไร?” “กรรมกับโรคพันธุกรรม ในทัศนะพระพุทธศาสนา” “กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่” เป็นต้น

สุดท้ายนี้ ผู้จัดพิมพ์ฯ ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระคุณพระธรรมปิฎกที่อนุญาตให้พิมพ์หนังสือเล่มนี้ และกราบขอบพระคุณพระครูปลัดปิฎกวิวัฒน์ (อินศร) ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกในเรื่องต้นฉบับ

คณะผู้จัดพิมพ์

มิถุนายน 2542

วัดญาณเวศกวัน หลังพุทธมณฑล
ต.บางระทีก อ.สาขาราม จ.นครปฐม

๒๖ เมษายน ๒๕๔๒

เจริญพร คุณวิชชุ เวชชาชีวะ

ตามที่คุณวิชชุ ได้แจ้งความประสงค์จะจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง
“ถาม-ตอบ” เทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่กับจริยธรรมในแง่พระพุทธศาสนา”
ซึ่งเป็นบทความหนึ่งที่รวมอยู่ในหนังสือ “การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์” แยกออกมา
ตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม เพื่อแจกญาติมิตรและบุคคลอื่นๆ เป็นธรรมทาน ดังความแจ้ง
แล้วนั้น อาตมายินดีอนุญาตตามฉันทเจตนาด้วยความเต็มใจยิ่ง

อนึ่ง ตามที่คุณวิชชุ ขอเสนอให้ชื่อหนังสือที่จะพิมพ์นั้นว่า
“ปุจฉา-วิสัชนา: เทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่กับจริยธรรมในแง่พระพุทธศาสนา”
เพื่อให้หนังสือฟังดูน่าสนใจขึ้น หากขณะเดียวกันก็ยังคงความหมายเดิมของชื่อ
บทความไว้นั้น อาตมาก็เห็นชอบด้วย หรือแม้แต่จะเปลี่ยนชื่อเรื่องให้สั้นกว่านั้น
อีกก็ได้ (เช่น “ปุจฉา-วิสัชนา: เทคโนโลยีการแพทย์กับจริยธรรมพุทธ”)

ขออนุโมทนาที่คุณวิชชุ ได้ดำริที่จะบำเพ็ญธรรมทานครั้งนี้
อันเป็นกุศลเจตนาที่ประกอบด้วยเมตตากรุณา ที่หวังให้สัมมาทิฐิแพร่ขยาย
ออกไป เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ชีวิตและสังคม ขอตั้งจิตปรารถนาดี
ให้กุศลจริยานี้ อำนวยผลให้ผู้บำเพ็ญธรรมทานเจริญอกงามในธรรมและความ
สุขยิ่งๆ ขึ้นไป

ขอเจริญพร

พระธรรมปิฎก

ปุจฉา-วิสัชนา: เทคโนโลยีการแพทย์กับจริยธรรมพุทธ

ปุจฉา ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีใหม่เป็นอันมากที่นำมาใช้ ใน
ทางการแพทย์ และทำให้เกิดผลกระทบอย่างมากทั้งทางด้าน
เศรษฐกิจสังคม กฎหมาย และจริยธรรม

เทคนิคที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การวินิจฉัยโรคก่อนคลอด
ปัจจุบันมีวิธีการที่สามารถจะตรวจทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์ว่าทารกนั้น
มีความผิดปกติหรือไม่ ถ้าพบว่าทารกมีความผิดปกติอันจะเป็น
เหตุให้มีปัญญาอ่อนหรือพิการ หรือเป็นโรครุนแรงจนถึงแก่ชีวิตตั้งแต่
อายุน้อย พ่อแม่สามารถจะเลือกทำแท้งได้ วิธีการนี้มีจุดประสงค์
สำคัญคือต้องการช่วยให้คู่สามีภรรยาไม่ลูกผิดปกติ ถ้าพบว่าลูกในครรภ์
ผิดปกติก็จะเลือกทำแท้งเสีย ก่อนหน้าที่จะมีเทคนิคนี้ คู่สามีภรรยา
ไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากไม่มีลูกทั้งๆ ที่อยากมี หรือเสี่ยงเอา
บางครอบครัวกลัวมากกว่าลูกจะผิดปกติ ดังนั้น พ่อตั้งครรภก็ไป
ทำแท้งเสีย แต่การวินิจฉัยโรคก่อนคลอดช่วยให้คู่สามีภรรยาไม่ต้อง
ทุกข์ทรมานจากการมีลูกผิดปกติ และช่วยให้ได้ลูกที่ปกติ

การวินิจฉัยโรคก่อนคลอดและการเลือกทำแท้งถ้าทารกใน
ครรภ์ผิดปกติ เป็นที่ถกเถียงกันมากในระยะแรกที่มีเทคนิคนี้ใช้
แต่ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับ และถือเป็นบริการที่ทำกันเป็นประจำใน
ต่างประเทศ

สำหรับประเทศไทยเทคนิคนี้ก็นำมาใช้แล้วและมีคู่สามีภรรยาที่ต้องการใช้บริการนี้จำนวนไม่น้อย และจะมากขึ้นเรื่อยๆ ทางด้านกฎหมายมีการต่อต้านกฎหมายทำแท้งโดยบุคคลหลายกลุ่ม อันที่จริงกฎหมายทำแท้งนี้มีอยู่หลายประเด็น ทั้งการทำแท้งในกรณีอื่นๆ และการทำแท้งในกรณีที่ทารกในครรภ์ผิดปกติ ประเด็นหลังนั้นนับว่ามีความสำคัญเพราะถ้ายังไม่ชัดเจน แพทย์คงจะไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือคู่สามีภรรยาโดยการวินิจฉัยโรคก่อนคลอดได้ ในด้านคู่สามีภรรยาเองก็อาจมีความวิตกกังวลว่าวิธีการนี้ทำแล้ว ผิดไหม เป็นบาปไหม ถ้าปัญหานี้ยังไม่ได้พูดกันให้กระจ่าง แพทย์ก็ไม่รู้จะอธิบายอย่างไร

ขอนมัสการเรียนถามว่าทางพุทธศาสนามองปัญหานี้ อย่างไร การทำแท้งนั้นเห็นได้ชัดว่าเป็นบาป แต่มีเจตนาที่จะไปช่วยเขาให้มีลูกปรกติและป้องกันไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมาน จากการมี ลูกพิการ นอกจากนี้ สำหรับเด็กพิการที่เกิดมาตัวเด็กเองก็ทุกข์ทรมานด้วย

วิสัชนา ในแง่ของจริยธรรม จริยธรรมนี้มีอย่างน้อย ๒ แบบ คือแบบหนึ่งกำหนดเอาที่ประโยชน์เป็นหลัก อีกแบบหนึ่งเอาความจริงเป็นหลักและประโยชน์เป็นรอง ทางพระพุทธศาสนาถือว่า จริยธรรมต้องตั้งอยู่บนฐานของสัจจธรรม ต้องสอดคล้องกับสัจจธรรมด้วย

เมื่อมีปัญหาเรื่องความจริงหรือสัจจธรรมเข้ามา มันจะเป็นการพิจารณาในแง่ความจริงอย่างหนึ่ง และการตัดสินใจเลือกของมนุษย์ว่าจะเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งบางทีเราก็ต้องเลือกเอาในแง่ได้มากเสียหน่อย เวลาเรตัดสินใจเรื่องชีวิตเราจะทำแท้งเราก็เห็นแก่พ่อแม่ มองในแง่หนึ่งเหมือนกับพ่อแม่เป็นเจ้าของชีวิต มาตัดสินใจ

ชะตากรรมของเด็กนั้น เหมือนกับว่าเจ้าของชีวิตนั้นเขาไม่มีส่วนที่จะแสดงความคิดเห็นอะไร เราไม่รู้ว่าเขาจะพอใจอย่างไร จริงอยู่ในแง่หนึ่งเรามีเจตนาดี มีความปรารถนาดีต่อเด็กนั้นด้วยว่า แม้แต่เด็กนั้นเราก็มียอยากให้เขาทุกข์ทรมาน แม้แต่มองในแง่นี้ เราก็มัไม่รู้แน่นอนว่าเจ้าตัวเด็กนั้นเอง เขาอยากเป็นอย่างไร ทั้งๆ ที่พิการเขาก็อาจจะอยากมีชีวิต เราก็มียอยาก ตอนนีเรามาเป็นผู้ตัดสินให้

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนาถือเจตนาเป็นเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาปัญหาจริยธรรม โดยยึดความจริงเป็นหลัก ตัวความจริงเป็นอย่างไร ความจริงก็คือสัตว์ทุกตนรักชีวิต ชีวิตทุกชีวิตต้องการอยู่รอด ไม่ต้องการให้ใครมาทำลาย อันนี้เป็นหลักกลาง ในแง่ความจริงแล้ว เมื่อมีการทำลายชีวิตเกิดขึ้น ก็เป็นปาณาติบาต แต่เมื่อมีเหตุผลอื่นประกอบขึ้นมาในแง่ที่ว่าจะทำให้เกิดปัญหาความทุกข์ทรมานแก่พ่อแม่ หรือความเดือดร้อนแก่ตัวเจ้าของชีวิตนั้นเอง ซึ่งเราสันนิษฐานหรืออย่างน้อยก็เห็นว่าเขาจะต้องทุกข์ทรมาน ทั้งที่แท้จริงแล้วเราก็มัรู้ใจเขาว่าอยากจะอยู่หรือไม่ ในแง่นี้ก็ถือว่าเรามีเจตนาดี เจตนาดีนี้จะเป็นตัวตัดสินในแง่ที่ว่า ถ้าผิด จะผิดมากหรือน้อย ซึ่งโยงไปถึงการพิจารณาด้วยบัญญัติว่าจะเลือกเอาแค่ไหน แต่ต้องยอมรับความจริงก่อนว่าเป็นปาณาติบาต

แต่ในฐานะมนุษย์เราอยู่ในโลกนี้ เราอาจจะจำเป็นต้องเลือกมีกรณีมากมายในการดำเนินชีวิตซึ่งเราจะต้องเลือกว่าจะเอาอย่างไร โดยเหตุผลอย่างไร การเลือกที่ดีที่สุดคือการเลือกที่ประกอบด้วยเจตนาที่ดีที่สุดเป็นประการแรก และนอกจากเจตนาที่ดีที่สุดแล้วก็ต้องมีปัญญาประกอบด้วย คือปัญญาความรู้ความเข้าใจ มองเห็น

เหตุผลให้มากที่สุด แล้วตัดสินใจด้วยปัญญาความรู้เหตุผลที่ดีที่สุด และเจตนาที่ดีที่สุด

สำหรับเรื่องของชีวิต เจตนาที่ดีที่สุดก็คือเจตนาที่ประกอบด้วยเมตตากุศล ในทางปฏิบัติเราต้องตัดสินใจว่าจะเอาแค่ไหน แต่เราจะต้องไม่ทำลายความจริง เพราะถ้าเราไปหันเหความจริงตามความต้องการของเราว่าไม่ผิด จริยธรรมก็จะมีหลักการที่แน่นอนต่อไปก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรอย่างนี้ได้ เพราะฉะนั้น พุทธศาสนา จึงแยกเป็นสองชั้น ชั้นแรก ต้องยอมรับความจริงว่าเป็นปาณาติบาต เมื่อความจริงเป็นอย่างนั้นแล้ว ชั้นที่สอง ในฐานะมนุษย์เรา จะเลือกเอาอย่างไร ซึ่งตัวที่สำคัญที่ว่าตะก็คือเจตนา เจตนาจะเป็นตัวตัดสินเรื่องความบาปน้อยบาปมาก สมมติว่ามีคนฆ่ากันขึ้น ถ้าทำด้วยความโกรธแค้นมีเจตนาที่ต้องการทำลายเบียดเบียน กลั่นแกล้ง ก็เป็นบาปมาก แต่ถ้าเป็นเรื่องของการถูกข่มเหงรังแกป้องกันตัว เจตนาไม่มีที่จะเบียดเบียนผู้อื่น ก็เป็นบาปน้อย ถ้ามีเจตนาดีอย่างอื่น เช่น mercy killing เข้ามาประกอบ ก็มีส่วนที่เป็นบุญแทรกซ้อน เข้ามาด้วย คือ มีความปรารถนาดีต่อเขา แต่ที่จริงในการตัดสินใจอย่างนี้เราต้องยอมรับความจริงว่ามีความไม่รู้ประกอบอยู่ด้วย คือ ที่จริงเราไม่รู้ว่าเจ้าตัวเจ้าของชีวิตที่เราบอกว่าเราทำ mercy killing นั้น เขาเอาด้วยกับเราหรือไม่ เขายังอยากมีชีวิตอยู่หรือไม่ เราตัดสินใจข้างเดียว ดังนั้น เบื้องแรกจะต้องถือหลักการพื้นฐานไว้ก่อนว่าเจตนาที่ฆ่าเป็นบาป ถ้าเป็นชีวิตแล้วเมื่อทำลายก็เป็นปาณาติบาตทั้งนั้น นี่เป็นตัวความจริง

ปูจจา สำหรับเรื่อง mercy killing นี้เป็นเรื่องใหญ่ที่อยากจะขอเรียนถามต่อไป แต่ขอเรียนถามก่อนว่า ทางพุทธศาสนาถือว่าชีวิตเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อไหร่

วิสัยทัศน์ ทางพุทธศาสนาถือว่าชีวิตเริ่มต้นตั้งแต่ปฏิสนธิ ปฏิสนธินี้มีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ (๑) มีสเปอรัม, (๒) ไข่ มาบรรจบกัน, แล้ว (๓) มีวิญญาณ คือมีจิตเกิดขึ้นจึงจะถือว่าเริ่มชีวิต ถ้ามีแต่ลำพังสเปอรัมหรือไข่ถือว่ายังไม่มีชีวิต คือยังไม่เป็นชีวิตมนุษย์ ถ้าเป็นชีวิตก็เป็นชีวิตแบบพืชหรืออะไรไป

ปูจจา จะทราบได้อย่างไรว่ามีวิญญาณ

วิสัยทัศน์ พอบรรจบกันแล้วเกิดการสืบต่อก็ถือชีวิตเริ่มต้นเป็นมนุษย์แล้ว ตั้งแต่วินาทีที่บรรจบกันนั้น เมื่อมีชีวิตต่อไปก็ถือว่าเริ่มมีชีวิตเป็นมนุษย์แล้ว

ปูจจา ในปัจจุบันเราสามารถทำการปฏิสนธิในหลอดแก้วได้ มีปัญหาว่าสิ่งที่เราทำในหลอดแก้วนั้นเป็นชีวิตหรือไม่

วิสัยทัศน์ เป็น ก็เหมือนกันไม่แปลกอะไร จะอยู่ที่ไหนก็เป็นเพียงที่อาศัย จะเป็นมดลูกหรือหลอดแก้วก็เป็นเพียงที่อาศัยของชีวิตนั้นเท่านั้น

ปูจจา ขณะนี้มีเทคโนโลยีทางการแพทย์เจริญพันธุ์ (reproductive technology) ที่สามารถทำให้มีลูกได้โดยวิธีต่างๆ วิธีหนึ่ง คือการผสมเทียม ซึ่งมีข้อบ่งชี้ในหลายกรณี เช่น สามีเป็นหมัน หรือสามีมีความผิดปกติทางพันธุกรรม และไม่อยากจะถ่ายทอดไปให้แก่ลูก ก็จะใช้ไข่เชื้อจากผู้ชายคนอื่นฉีดเข้าไปที่ปากมดลูกของผู้หญิง การปฏิสนธินั้นไม่ได้เกิดจากสเปอรัมของสามี แม้เรื่องนี้เป็นเรื่องที่คุณ

ยอมรบกวนมากกว่าการทำแท้ง เพราะจุดประสงค์คือการช่วยให้เขาได้ลูก แต่วิธีนี้จะถูกต้องทางธรรมหรือไม่ เพราะน้ำเชื้อไม่ใช่ของสามี คนบางคนก็อาจมีความรู้สึกตะขิดตะขวงใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพราะว่าไม่ใช่ลูกของสามีของตน

วิสัชนา ไม่ใช่ลูกของสามีแน่ แต่ในกรณีเช่นนี้ ในแง่หนึ่ง ก็เป็นการยอมรบกวนของสามีด้วย จึงเป็นเรื่องที่เบาลงไป เพราะไม่ได้ จงใจละเมิด

ปุจฉา ถือว่าเป็นการละเมิดศีลในแง่การผิดสามีภรรยาหรือไม่
วิสัชนา อยู่ที่เจตนาเป็นอันดับหนึ่ง ผู้ชายฝ่ายที่ ๓ ไม่ได้มีเจตนาที่จะล่วงละเมิด และฝ่ายสามีก็มีการยอมรับ จึงเป็นเรื่องที่เบาลง แต่ก็ไม่พ้นสิ้นเชิง ยังมีปัญหาอยู่ เพราะทั้ง ๒ ฝ่ายมีความรู้สึกที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีความสมบูรณ์ในตัว ก็รู้ชัดอยู่ว่าไม่ใช่ลูกของเรา

ปุจฉา อันที่จริงคนที่ให้น้ำเชื้อมาจะไม่ทราบเลย และคนที่เป็ นสามีก็จะไม่ทราบว่าใครเป็นเจ้าของน้ำเชื้อ

วิสัชนา ในกรณีอย่างนี้ฝ่ายที่ ๓ ไม่มีเจตนา

ปุจฉา ถ้าเช่นนั้นสามีก็ไม่มีผิดอะไร เจ้าของน้ำเชื้อก็ไม่มีเจตนา แล้วทางผู้หญิงจะมีความผิดหรือไม่

วิสัชนา ถ้าสามียอมก็เป็นการยอมรับ ไม่ใช่การละเมิด ทางพระท่านใช้คำว่า "ลักผัสสะ" หมายความว่าคนที่มาได้กับภรรยาหรือสามีของอีกฝ่ายหนึ่ง มาลักผัสสะ มาขโมยหรือละเมิด เป็นการละเมิด โดยเป็นการขโมยชนิดหนึ่ง ถ้าเจ้าของผัสสะนั้น คือฝ่ายคู่ครองเขา ยอมรับแล้ว อนุญาตแล้ว ก็ไม่เป็นการลักผัสสะ บางทีอาจจะถึงกับ ถือว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือหรือเสียสละให้ ถ้าดูในแง่นี้แล้วก็

ทำให้พ้นได้เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ในแง่จิตใจและวัฒนธรรม ปัญหายังมีได้อีกมาก ถ้าสามีภรรยาคุณั้นเกิดมีลูกของตนเองโดยตรงขึ้นมา เขาก็จะมีความรู้สึกและปฏิบัติต่อลูกสองแบบนี้เสมอกันได้หรือไม่ อีกอย่างหนึ่ง ก็จะไม่พ้นปัญหาการทำวงศ์ตระกูลให้สับสน ซึ่งศีลมีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งที่จะป้องกัน

ปูจจา ในปัจจุบันสามารถจะเอาไข่จากผู้หญิงคนอื่นผสมในหลอดแก้วแล้วใส่เข้าไปในมดลูกของผู้หญิงเจ้าตัว ในกรณีที่เจ้าตัวไม่สามารถมีไข่ได้ หรือไม่ต้องการถ่ายถอดความผิดปกติทางพันธุกรรมไปให้แก่ลูก สารกรรมพันธุ์คือไข่ไม่ใช่ของตัวเขา แต่เขาเป็นคนเลี้ยงอุ้มชู ไม่ทราบว่าจะมีข้อขัดข้องทางศาสนาหรือไม่ และอย่างนี้จะถือว่าใครเป็นแม่

วิชันนา แม่ก็คือเจ้าของไข่ อันนั้นชัดเจน ผู้หญิงอีกคนก็เป็นที่ฝังตัวเพาะเลี้ยง เหมือนกับหลอดแก้วหรือเป็นที่ฝากไว้ ก็เป็นแม่ที่สอง ไม่ใช่แม่แท้ คล้ายๆ แม่เลี้ยง แต่แทนที่จะเลี้ยงตอนที่คลอด มาแล้ว ก็เลี้ยงตั้งแต่เอามาฝากไว้ในท้องของตน

ปูจจา อย่างนี้ไม่มีปัญหาอะไรใช่ไหม

วิชันนา ไม่มีปัญหาอะไร

ปูจจา ต่อกฎหมายทำแท้งคงจะต้องเข้าสภาอีก กฎหมายทำแท้งนี้กว้าง ข้อเสนอให้ทำแท้งได้มีหลายกรณี แต่การทำแท้งในกรณีที่เกิดในครรภ์ผิดปกติยังไม่สามารถทำได้ถูกต้องตามกฎหมาย ที่ทำกันอยู่ทำโดยที่กฎหมายเปิดช่องไว้ แต่ตราบิตที่ประเด็นนี้ยังไม่ชัดเจน คนทำแท้งก็คงจะไม่สบายใจ แพทย์บางคน

พยายามจะหลีกเลี่ยงไม่ทำแท้ง แต่ให้คนอื่นทำ เทคนิคการวินิจฉัยโรคก่อนคลอดนั้นคงหลีกเลี่ยงไม่พ้น และคงต้องนำมาใช้แน่ ดังนั้นคงจะต้องมีแนวทางปฏิบัติและแนวคิดว่าจะไรถูก อะไรผิด

วิสัชนา ทางพระก็ชัดเจนว่าการทำแท้งเป็นปาณาติบาต แต่เจตนาเป็นตัวบอกว่าเป็นปาณาติบาตที่เบาหรือแรง

ปุจฉา แต่ยังไม่ทำให้เป็นสิ่งที่ถูกอยู่นั่นเองใช่ไหม

วิสัชนา จะเป็นการถูกอย่างสิ้นเชิงไม่ได้ เพราะเป็นการละเมิดต่อชีวิตคือทำลายชีวิต อันนี้เป็นตัวความจริง หลักการถือว่าสัตว์ทุกคนรักชีวิต ชีวิตทุกชีวิตต้องการดำรงอยู่ ต้องการอยู่รอด

ปุจฉา ถ้ามีกุศลเจตนา แม้จะลบล้างกันไม่ได้กับการทำแท้ง แต่จะคุ้มไหมที่จะทำปาณาติบาต

วิสัชนา อันนี้ต้องขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเองแล้ว เพราะเป็นเรื่องที่เสี่ยงเหมือนกัน บางครั้งมีบ้างเหมือนกันใช่ไหมที่เทคโนโลยีพลาด ปัญหาในยุคเทคโนโลยีจะมีมากขึ้นในเรื่องเหล่านี้ และมีความซับซ้อนด้วย อย่างเรื่องการปฏิสนธิในหลอดแก้ว จะทำให้คุณค่าทางจิตใจเปลี่ยนแปลงไปอย่างใดบ้าง เด็กที่เกิดจากการผสมในหลอดแก้ว จะมีความผันแปรอย่างไรบ้างในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดจิตใจต่างๆ เนื่องจากการที่ตัวเกิดมาในหลอดแก้วนี้ เมื่อเขาเติบโตขึ้นมา ความผูกพันทางจิตใจต่างๆ จะเปลี่ยนแปลงผิดแปลกไปอย่างไร ก็เป็นตัวปัจจัยที่ ๒,๓,๔,๕ ที่เข้ามา ทำให้ความสมบูรณ์เต็มพร่องลงไป

ปุจฉา หมายความว่าทางพุทธศาสนาไม่สนับสนุนให้ทำสิ่งเหล่านี้

วิชันนา อาดมาว่าพุทธศาสนาให้สิทธิในการใช้สติปัญญาของมนุษย์มาก จึงยอมจะให้มนุษย์รู้จักพิจารณาตัดสินใจเลือกเอง ซึ่งก็ต้องดูว่าเมื่อตนใช้สติปัญญาพิจารณาแล้วความสมบูรณ์เต็มอ้อมจะมีเท่ากันหรือไม่ และมีแง่ดีแง่เสียอะไรอีกบ้าง

ปูจจา ยังมีกรณีที่ยากกว่าที่เรียนถามท่านมาแล้วอีก เพราะในการวินิจฉัยก่อนคลอดสำหรับโรคพันธุกรรมบางโรคที่เป็นเฉพาะผู้ชายแต่ยังไม่มียวิธีวินิจฉัยได้ว่าเด็กในครรภ์ที่เป็นผู้ชายนั้นเป็นโรคหรือไม่ ทราบเพียงแต่ว่าถ้าลูกในครรภ์เป็นชายก็มีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการเป็นโรค ถ้าไม่อยากมีลูกเป็นโรคก็ต้องตัดสินใจทำแท้งถ้าเป็นลูกชาย โดยที่ไม่รู้ว่าเด็กที่เป็นชายนั้นเป็นโรคหรือไม่ นี่ก็เป็นตัวอย่างหนึ่ง ตัวอย่างอื่นก็คือในกรณีที่แม่เป็นหัดเยอรมันในขณะที่ครรภ์อ่อน ลูกในครรภ์มีโอกาสพิการมาก แต่ก็ไม่ ๑๐๐% รวมทั้งแม่ที่เป็น AIDS ลูกในครรภ์ก็ไม่เป็นโรค ๑๐๐% ทั้ง ๓ กรณีนี้ เราไม่สามารถวินิจฉัยได้แน่นอนว่าเด็กพิการ แต่มีโอกาเสี่ยงสูง เป็นความพิการที่ไม่มีทางรักษาและเป็นความพิการที่รุนแรงมาก ในกรณีเหล่านี้ถ้าเราตัดสินใจเลือกทำแท้งไป ก็จะมีน้อยกว่ากรณีที่กำลังถามมาแล้วหรือไม่

วิชันนา ใจจะต้องพร้อมที่จะรับผิดชอบ คือตัวจะต้องรู้ตามความเป็นจริงว่า (๑) เป็นปาณาติบาต (๒) จะแรงเบาแค่ไหนอยู่ที่เจตนาของตัวเอง ที่ประกอบด้วยสติปัญญาที่รู้เข้าใจ และมีความเสี่ยงปนอยู่ด้วย พ่อแม่หรือแม่แต่หมอก็ตาม ก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เรียกว่าเวลาตัดสินใจปัญหาอยู่ที่ว่าเจตนาในการตัดสินใจนั้นเป็นอย่างไร ถ้ามีเจตนาที่ประกอบด้วยเมตตา

กรุณาเป็นหลัก มีความปรารถนาดี ต่อพ่อแม่เด็ก และต่อเด็กด้วย ก็เป็นตัวที่ช่วยได้มาก เป็นตัวที่ให้ผลเป็นพื้นฐาน ส่วนการตัดสินใจผิดถูกนี้ก็จะมีมาเป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่ง สมมติว่ามีเจตนาที่ดีมาก ปรารถนาดี แต่ตัดสินใจแล้วผิดพลาด การตัดสินใจพลาดนั้นก็มาบั่นรอน คือทำให้ผลของเจตนาดีนี้ไม่เต็มที่ แต่มันก็จะต้องมีผล ยิ่งเมื่อยังเป็นเรื่องของความไม่รู้จริงเมื่อทำไปด้วยความไม่รอบคอบก็จะมีข้อเสียเพิ่มอีก องค์ประกอบหรือปัจจัยแต่ละอย่างมีผลทั้งนั้น สำหรับเรื่องของเทคโนโลยีนี้ เรามองในแง่ว่าเทคโนโลยีแบบนี้เป็นเครื่องช่วยป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียแก่พ่อแม่และแก่ชีวิตเด็ก แต่ในเวลาเดียวกันเทคโนโลยีอีกด้านหนึ่งก็น่าจะพัฒนาไปด้วยพร้อมกัน คือเทคโนโลยีที่จะมาช่วยคนพิการให้สามารถดำเนินชีวิตที่ดีที่สุด เพราะการตัดสินใจอย่างนี้เป็นการตัดสินใจของฝ่ายผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าของชีวิต เราไปตัดสินใจชีวิตเขา ควรจะคิดในแง่เอื้ออำนวยโอกาสแก่เขาด้วย

ปุจฉา พ่อแม่ไม่ใช่เจ้าของชีวิตเด็กใช่ไหม

วิสัชนา ไม่ใช่แน่ๆ

ปุจฉา ทางตะวันตก ฝ่ายที่สนับสนุนกฎหมายทำแท้งนี้ ถือว่าผู้หญิงมีสิทธิที่จะตัดสินใจ โดยถือว่าลูกที่อยู่ในท้องเป็นส่วนหนึ่งของแม่ จึงให้สิทธิว่าผู้หญิงสามารถจะตัดสินใจได้ว่าอยากจะมีลูกหรือไม่อยากมีลูกหรืออยากจะทำแท้ง แต่ถ้ามองทางเรา ก็ถือว่าผู้หญิงไม่มีสิทธิตัดสินใจทำแท้งใช่ไหม

วิสัชนา เป็นเพียงมีส่วน คือเป็นผู้ที่ให้โอกาสแก่ชีวิตนั้นหรือช่วยให้ชีวิตนั้นเกิดขึ้นได้ แต่ไม่ใช่เจ้าของชีวิต

หลักการอย่างหนึ่งคือทุกชีวิตอยากมีชีวิตอยู่ อันนี้แน่นอน แม้จะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ถ้าชีวิตนั้นยังไม่มีจิตสำนึกที่ทางพระเรียกว่า “วิถีวิญญาณ” ที่จะแสดงออกให้เห็นว่าเขาอยากมีชีวิต แต่โดยจิตไร้สำนึกนี้เขามีแล้ว มันมีความดิ้นรนเพื่อควมมีชีวิตอยู่ แม้แต่ว่าเจ้าตัวไม่รู้ตัว และการดิ้นรนเพื่อควมมีชีวิตอยู่หรือควมอยากมีชีวิตนั้นแหละ ทำให้ตัวเขาเจริญเติบโตขึ้นมาได้ ดังนั้นมันมีอยู่แล้วคือควมปรารถนาของเขาที่จะคงอยู่ แม้แต่ชีวิตที่ปฏิสนธิใหม่ เมื่อปฏิสนธิแล้วควมปรารถนาที่จะมีชีวิตเกิดขึ้นแน่นอน อันนี้เท่ากับว่าเราไปลิขิตชีวิตเขา โดยทำการที่ฝืนต่อควมปรารถนาของเขา

ปูจจา ถ้าพ่อแม่ไม่ใช่เจ้าของชีวิต เจ้าของชีวิตเองมีสิทธิใหม่ที่จะตัดสินใจว่าจะอยู่หรือไม่อยู่ หมายความว่าตัดสินใจว่าไม่อยู่ได้ไหม แต่จะตาย ดังเช่น ปัจจุบันมี life will คือการเขียนพินัยกรรมไว้ล่วงหน้าว่าในเวลาทีตัวเองป่วยหนักขออย่าให้ใช้วิธีใดก็ตามทีจะช่วยชีวิตเลย ไม่อยากให้รักษา ขอตาย ยอมตาย อย่างนี้เมื่อสิทธิจะทำหรือไม่ หรือถ้าเป็นโรคร้ายแรงแต่ไม่อยากจะรักษา อย่างนี้จะเป็นบาปหรือไม่

วิสัยนา ถ้าว่าตามหลักแท้ๆ แล้ว เจ้าของชีวิตเขามีสิทธิในชีวิตของเขา แต่ผู้อื่นอาจจะพิจารณาว่าในขณะที่นั้นจิตเขาแปรปรวน ไม่สมบูรณ์ การพิจารณาต่างๆ ไม่เป็นไปโดยสติรอบคอบ เพราะฉะนั้นเราก็ถือว่าเรามีเมตตากรุณาและมีสติปัญญาที่จะพิจารณา จึงพยายามที่จะช่วยชีวิตเขา เพราะว่าเขาอาจจะตัดสินใจผิดก็ได้ ซึ่งก็เป็นความจริงทีบางคนตัดสินใจผิด เราจึงพยายามช่วยเหลือเขาไว้ก่อน อันนี้ก็เป็นเรื่องของการที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันกับ

มนุษย์ตามธรรมชาติเอง การที่เรามีเจตนาดีก็คือมีเมตตากรุณา จะพยายาม ช่วยชีวิตเขาไว้ แต่ในแง่ของสิทธิเขามีสิทธิต่อชีวิตของเขา

ปุจฉา เจ้าของชีวิตบาปใหม่ เพราะเหมือนกับเป็นการฆ่าตัวตาย แต่เป็นการฆ่าตัวตายที่ไม่ได้ลงมือกระทำ ถ้ารักษาเขา อาจมีชีวิตอยู่ อาจหายขาดหรือมีชีวิตอยู่ยาวนานต่อไป แต่ถ้าไม่รักษา จะตายแน่

วิสัชนา ตามปรกติคนที่ตัดสินใจฆ่าตัวตายจะมีความรู้สึกที่ ท่านเรียกว่าความไม่สบายใจบางอย่าง ความรู้สึกขุ่นมัวเศร้าหมองใจ เกิดความขัดใจคับแค้นใจอะไรบางอย่าง และทำให้ตัดสินใจที่จะ ฆ่าตัวตาย ภาวะจิตอันนี้เองที่เป็นความเศร้าหมอง เป็นบาป

ปุจฉา ไม่ใช้การฆ่าตัวตายเป็นบาปหรือ แต่เป็นความ เศร้าหมองหรือ

วิสัชนา มันเนื่องอยู่ด้วยกัน เจตนาที่จะฆ่านี้แหละเป็นเจตนาที่เป็นบาป เพราะเป็นเจตนาในการทำลาย ซึ่งทำให้จิตขณะนั้นเป็นจิตที่ไม่สมบูรณ์ คับข้อง ขุ่นมัว ซัดใจ ไม่ปลอดโปร่ง ไม่ผ่องใส ทางพุทธศาสนาถือว่าจิตที่ติงามที่เป็นบุญก็คือจิตที่ปลอดโปร่ง ผ่องใส สมบูรณ์ในตัวของมันเอง

ปุจฉา ถ้าฆ่าตัวตายด้วยความเชื่อ เช่น ตามประเพณีของชาวญี่ปุ่น หรือฆ่าตัวตายตามศาสดาอย่างที่เกิดใน Guyana

วิสัชนา อย่างนั้นเป็นโมหะ

ปุจฉา ตามประเพณีญี่ปุ่น มีการฆ่าตัวตายเพื่อแสดงความรับผิดชอบ อย่างนั้นถือว่าเป็นบาปหรือเป็นบุญ

วิสัยนา มีทั้งบุญทั้งบาป เรื่องนี้มีความซับซ้อนอยู่เหมือนกัน ในพุทธศาสนาก็มีเรื่องในพระไตรปิฎกอยู่หลายเรื่องทีพระบางองค์ป่วยมาก มีความทุกข์ทรมาน ก็เลยฆ่าตัวตาย ตอนที่เช็ดคอตัวเองนี้ มีความรู้สึกเศร้าหมองใจ มีความขุ่นมัว มีความไม่พอใจชีวิตของตัวเอง ซึ่งทางพระถือว่าเป็นจิตทีประกอบด้วยโทสะอย่างละเอียดอ่อน คือมีความขัดเคืองใจ ความขุ่นเคืองทีจะทำร้ายตัวเอง ก็เป็นบาป พอเช็ดคตไปแล้ว ขณะนั้นผ่านไปแล้ว ก็ได้เกิดความ เข้าใจ มองเห็นอะไรต่างๆ แม้แต่เอาชีวิตของตัวเองมาเป็นเครื่องพิจารณา ด้วยความเข้าใจความเป็นจริง เห็นสังขธรรม กลับหลุดพ้นเป็น พระอรหันต์ไปเลยก็ได้ ในเสี้ยววินาทีทีจะตายกลับพลิกตรงข้าม คืออาศัยการฆ่าตัวตายนั้นยกเอาการทีจะตายขึ้นมาเป็นข้อพิจารณา ก็สามารถเกิดปัญญาฐัแจ้งซึ่งเป็นการถึงความดีงามอย่างสูงสุดได้ การมีความรับผิดชอบและความสำนึกต่อนาทีทีจะรักษาความดีงามของสังขมเป็นความดี เป็นบุญ แต่เจตนาในการฆ่าเป็นเจตนาในการทำลาย ประกอบด้วยโทสะเป็นบาป เรื่องนี้มีความซับซ้อนในตัวแต่ก็เป็นไปตามหลักการทีว่าจิตของมนุษย์นั้นมีการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา ดังนั้น ในการวินิจฉัยเรื่องนี้เราจะต้องนำเอาเงื่อนไขหรือตัวปัจจัยต่างๆ มาเป็นเครื่องประกอบการพิจารณาด้วย และแยกวินิจฉัยเป็น อย่างๆ

ปูจฉา ถ้าอย่างนั้น คนทีเจ็บป่วยไม่ยอกให้รักษา ยอกปล่อยให้ตาย เขาอาจคิดด้วยความเศร้าหมองก็เหมือนกับการฆ่าตัวตาย แต่ถ้าเขาไม่คิดด้วยความเศร้าหมองเล่า ถ้าเขาปลง และมองเห็นแล้ว ว่าเป็นอย่างนี้ แล้วพร้อมทีจะไปจากโลกนี้

วิสัชนา เขาก็เลยบอกว่าไม่ต้องมาทำอะไรเขา ขอไปสบายๆ อย่างนี้อาตมาว่าเป็นได้ อาจเป็นจิตที่สมบูรณ์ด้วยซ้ำ ในทัศนะของอาตมาว่าไม่เป็นปัญหา เพราะเขามีสิทธิของเขา แต่ถ้าเขามีความรู้สึกท้อแท้เบื่อหน่าย มีความขุ่นมัว คับแค้นต่อชีวิต ขุ่นเคืองใจตัวเอง คิดว่าตายเสียให้หมดเรื่อง จิตเศร้าหมอง อย่างนี้เป็นบาปอยู่ในตัว

ปุจฉา ในปัจจุบัน การรักษาโรคระยะท้ายเป็นได้มาก เช่น โรคไตวายระยะสุดท้ายมีวิธีการรักษาอยู่หลายวิธี แต่โดยข้อจำกัดที่มีอยู่ในขณะนี้เราไม่สามารถรักษาผู้ป่วยทุกคนได้ ดังนั้นบางทีเขาอยากอยู่แต่เขาไม่สามารถรับการรักษาด้วยวิธีดังกล่าวได้ เราก็นำเขาว่าอย่ารักษาเลย การแนะนำอย่างนี้ไม่ทราบว่าจะควรหรือไม่ควร เหตุผลก็คือว่าการรักษาเป็นการรักษาเรื้อรัง ค่าใช้จ่ายสูงมาก จะสู้ไม่ไหว ขณะเดียวกันก็จะเป็นภาระต่อครอบครัว บางครั้งเมื่อทำไปแล้วทางครอบครัวผู้ป่วยเกิดปัญหามากกว่า ถ้าผู้ป่วยอยู่นานเท่าที่จะอยู่ได้ตามธรรมชาติ การให้คำแนะนำอย่างนั้นไม่ทราบว่าจะควรหรือไม่

วิสัชนา ถ้า (๑) เราให้คำแนะนำด้วยเจตนาดีต่อตัวเขา เราปรารถนาดีต่อชีวิตของเขา และ (๒) เราให้ข้อมูลความจริงเท่าที่เราจะให้ได้เต็มที่ แล้วการตัดสินใจเป็นของเขาเอง อย่างนี้ไม่เป็นไร

ปุจฉา แต่บางครั้งแพทย์เป็นคนตัดสินใจ เช่น การดูแลผู้ป่วยที่หมดหวังหรือระยะท้ายของโรค เพราะขณะนี้มีปัญหาทางเศรษฐศาสตร์มาเกี่ยวข้องกับผู้ป่วย บางครั้งคล้ายกับแพทย์ต้องทำตัวเป็นพระเจ้าตัดสินใจว่าคนใดควรช่วยชีวิตหรือคนใดควรจะปล่อยให้เสียชีวิต ตัวอย่างเช่น ในกรณีผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้าย ถ้าตัดสินใจว่าควรช่วยชีวิตก็มี วิธีการต่าง ๆ ให้มีชีวิตต่อไปได้ ปัญหานี้เป็นปัญหาทั่วโลก

เพราะเราไม่สามารถให้การรักษาแก่ผู้ป่วยทุกคนได้ แม้ว่าบางครั้งผู้ป่วยเป็นคนตัดสินใจเอง แต่ก็มีไม่น้อยที่แพทย์เป็นคนตัดสินใจ คำถามคือเรามีสิทธิจะทำอย่างนั้นหรือไม่

วิสัญญานา ในกรณีอย่างนี้ แพทย์มีความเสี่ยงอยู่มาก เป็นการมองและตัดสินใจชีวิตของเขาจากแง่ของเราและคนอื่น ถึงจะทำได้ดีที่สุดก็คงสมบูรณ์ไต่ยาก และคงจะต้องเรียกว่าการถือสิทธิมากกว่า จะเรียกว่ามีสิทธิ เพราะเรากำหนดเอาเองจากข้างเราว่าเรามีสิทธิ อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยแพทย์จะต้องแน่ใจในเจตนาดี คือต้องไม่ทำโดยไม่มีควมรับผิตชอบ แพทย์อาจจะทำจนชินจนมีความรู้สึกว่ข้างมันหรือเรื่อยเปื่อย ไม่มีควมรับผิตชอบต่อชีวิต อันนี้ก็เป็นาบปสถานหนึ่ง แต่ถ่าเรามีควมรู้สึกรับผิตชอบต่อชีวิต เราก็มีเจตนาดี มีความปรารถนาดีต่อผู้ป่วย หรือเราอาจมีความปรารถนาดีต่อเศรษฐกิจของประเทศด้วย ก็เป็นเครื่องประกอบการตัดสินใจว่ มีเจตนาดีอยู่แค่ไหน อันนี้จะเป็นตัวช่วยในการพิจารณา แต่ก็จะไม่พ้นทีเดียว เพราะเราไม่ให้โอกาสแก่ชีวิตนั้นจริง

ปูจลา บางครั้งเราเห็นชัดว่การรักษา เช่น การเปลี่ยนไต ไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตของเขาดีขึ้น ถ่าทำไปแล้วอาจจะลำบากยากจนลงไปอีก เราก็เลยตัดสินใจไม่ทำ พอเราตัดสินใจว่ไม่ทำ ถ่าเราบอกความจริงแก่เขาว่ไม่ทำเพราะเขาไม่มีเงิน ก็จะดูเหมือนว่การรักษานี้ทำได้เฉพาะคนรวยเท่านั้น ในความเป็นจริงเราไม่สามารถให้บริการต่าง ๆ ทางการแพทย์แก่ทุกคนได้ แต่บางครั้งแพทย์ต้องเป็คนตัดสินใจว่คนใดสมควรจะได้รับการรักษา แพทย์จึงอยู่ในฐานะ ลำบาก

นอกจากนี้การรักษาผู้ป่วยในระยะสุดท้ายเป็นเรื่องสิ้นเปลืองมาก เพราะมีภาวะแทรกซ้อนต่างๆ และต้องใช้ยาและวิธีต่างๆ ในการรักษาพยาบาลมาก แพทย์ก็มีความเห็นเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าควรจะพยายามรักษาให้ดีที่สุด ถ้าผู้ป่วยจะตายก็ให้เป็นการตายเอง อีกกลุ่มเห็นว่าการทำอย่างนั้นไม่ยุติธรรม เป็นการสร้างบาป เพราะการมีชีวิตอยู่เป็นการทำให้ความทุกข์ทรมานยืดยาวไปอีก และเงินที่สิ้นเปลืองไปในการรักษาไม่สามารถทำให้ผู้ป่วยรอดชีวิตได้ ก็จะหยุดการรักษา ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างแพทย์ที่มีความเห็น ๒ กลุ่มนี้ การสอนนักเรียนแพทย์ก็ยาก ถ้าปล่อย ผู้ป่วยให้เสียชีวิตโดยไม่ให้การรักษาก็อาจจะดูเป็นการโหดร้าย ไม่ทราบว่าจะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร นอกจากอาศัยเจตนาดังที่ท่านได้พูดไว้ชัดเจนแล้ว

วิสัชนา ในกรณีที่เราเป็นผู้อื่นไปตกลงตัดสินใจชีวิตเขา เราจะต้องมีตัวประกอบในการพิจารณาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ว่า ทำอย่างไรจะดีที่สุดในการเลือกตัดสินใจ เท่านั้นเอง พูดอีกอย่างหนึ่งว่า นอกจากเจตนาดีที่เป็นพื้นฐานแล้ว ก็จะต้องมีการใช้สติปัญญานี้ พิจารณาข้อมูลความจริงอย่างรอบคอบที่สุดด้วย การที่แพทย์มีความเห็นเป็น ๒ กลุ่ม ก็เพราะมีเหตุผลตัวประกอบต่างๆ ไม่เหมือนกัน ทั้งสองฝ่ายต่างก็คิดแทนผู้ป่วยด้วยกันทั้งนั้น จึงต้องเป็นเรื่องของการชั่งใจกันด้วยเหตุผลต่างๆ ว่าใครมีเหตุผลดีกว่ากัน ไม่มีข้อยุติตายตัว

ปุจฉา ถ้าเราไม่รักษา เขาก็จะเป็นไปตามบุญตามกรรม ก็ จะจบสิ้น แต่ถ้าเราต่อชีวิตเราไปสร้างทุกข์ขึ้นอีก มีปัญหาอีกมาก

เกิดตามมา และเราไม่สามารถจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ บางครั้งจึงตัดสินใจไม่รักษาเพราะเราเห็นได้ชัดเจนว่าถ้ารักษาไปเขาจะมีความทุกข์มากขึ้น มีบางครั้งที่ฝืนทำไปทั้งๆ ที่รู้ แต่พอเห็นว่าเขาทุกข์ทรมานเราก็กึ่งทุกข์หนัก แทนที่เขาจะตายตามธรรมชาติ เราฝืนธรรมชาติโดยไปต่อชีวิตของเขา ทำให้เขาทุกข์ทรมาน จึงมีความ รู้สึกว่าอย่างไรหนะจะบาปกว่ากัน

วิสัยชนา พอมีเหตุผลอย่างนี้ขึ้นมา เหตุผลนั้นก็เป็นตัวที่ทำให้เกิดเจตนาอย่างนั้นขึ้นมาอีก ซึ่งก็เป็นเจตนาดีตามความคิดที่ว่า ถ้าเขาไปตามปรกติของเขาคงจะสบาย เป็นเหตุผลในใจที่มีขึ้นมา ทำให้การตัดสินใจเป็นไปด้วยเจตนาที่ดีได้ ในแง่นี้ก็เหตุผล อย่างหนึ่งที่นำมาใช้ในการตัดสินใจของเราที่จะให้ถือว่าเป็นกุศลเจตนา ตอนที่พยายามรักษา ก็ทำด้วยหวังดี โดยมีความคิดความเข้าใจขึ้นหนึ่ง ตอนที่จะให้ไปทำตามธรรมชาติ ก็ทำด้วยหวังดี แต่มีความคิดความเข้าใจอีกขึ้นหนึ่ง ในกรณีนี้ที่เจตนาดีมีเมตตากุณาเหมือนกัน อย่างไรก็ตามมีโมหะคือความไม่รู้จริงมากกว่าก็บาปมากกว่า อย่างไรก็ตามมีโมหะน้อยกว่าก็บาปน้อยกว่า

ปูจฉา ในกรณีการรักษาด้วยไตเทียม บางครั้งจะบอกกับญาติว่าเงินทองที่ใช้ในการรักษานั้นจะสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ผู้นำไปใช้ทำอย่างอื่นที่มีประโยชน์กว่าไม่ได้ แต่เราไม่สามารถจะบอกแก่ผู้ป่วยอย่างนี้ได้ จำเป็นต้องอ้างว่าผู้ป่วยมีสภาพไม่เหมาะสมต่อการรักษา บางครั้งผู้ป่วยก็ถามว่าไม่เหมาะสมอย่างไร เราก็ต้องอ้างเหตุผลทางการแพทย์ เหตุผลที่อ้างนั้นทำให้ผู้ป่วยฟังแล้วสบายใจ แต่เรารู้้อยู่แก่ใจว่าเรากำลังผิดศีลข้อมุสา

วิสัชนา ถ้ามองในแง่ของพระ เรื่องนี้ท่านคำนึงถึงเจ้าของชีวิตมากกว่าคนอื่น ๆ เพราะสถานการณ์เป็นเรื่องของคนนั้น คนอื่นเป็นเพียงตัวประกอบ ถ้าจะพิจารณาในแง่ว่าจะทำอะไรให้เจ้าของชีวิตเขาปฏิบัติต่อชีวิตเขาได้ดีที่สุด แม้แต่ถ้าจะตายก็ให้เขาพร้อมที่จะตายด้วยใจโดยมีจิตที่ปลอดโปร่งผ่องใสไม่เศร้าหมอง ถ้าทำอย่างนี้ได้ คนอื่นก็เป็นตัวรอง ถ้าเขาพร้อมจะตาย ยอมรับความจริงว่า จะตายด้วยความรู้สึกที่สบายปลอดโปร่ง มันก็เบาไปหมด ที่ดีที่สุดคือทำไปโดยเขารู้ความจริงด้วยและตัดสินใจด้วยความรู้ที่เต็มบริบูรณ์ว่าชีวิตของฉันเอาอย่างนี้ ถ้าทำอย่างขั้นนี้ก็เป็นที่สุด ดังนั้นนอกจากในแง่ปฏิบัติทางกายแล้ว ควรพิจารณาว่าทำอย่างไรจึงจะให้ทางด้านจิตใจของผู้ป่วยมีความพร้อมอย่างนี้ด้วย

ปุจฉา เท่าที่ผ่านมา มีผู้ป่วยส่วนน้อยที่เข้าใจได้อย่างนี้ ส่วนใหญ่รับได้ยาก เพราะส่วนใหญ่รักชีวิต ถ้าผู้ป่วยตัดสินใจเอง ความรับผิดชอบก็จะไม่อยู่ที่แพทย์ อย่างนั้นก็ง่าย แต่ในความเป็นจริง ผู้ป่วยไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะตัดสินใจได้ เพราะมีอาการ ความวิตกกังวล ความกลัว ความอยากอยู่ กลัวตาย และเขาไม่มีข้อมูลทาง การแพทย์มากพอที่จะรู้ว่าอะไรดี แพทย์จึงต้องอยู่ในฐานะลำบาก ที่จะต้องเป็นผู้ตัดสินใจจะให้การรักษาหรือหยุดการรักษา ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

วิสัชนา มันอยู่ที่ว่าเลือกอย่างไรให้ดีที่สุด ตอนนี้มีปัญหาของมนุษย์เราอยู่ได้แค่นี้ เพราะในกรณีนี้เรามีความรู้ไม่สมบูรณ์ แม้แต่ความรู้ต่อตัวชีวิตนั้น เราก็กทำได้แค่ที่ดีที่สุด ด้วยเจตนาที่ดีที่สุดของ

เรา และด้วยความรู้ที่ดีที่สุดของเรา เราทำได้อย่างนี้และเราก็ยอมรับความจริงนั้น

ปูจจา ถ้าคิดในแง่เศรษฐศาสตร์ ที่ทำไปอย่างนี้อาจไม่ใช่ด้วยใจเมตตากรุณาต่อใครโดยเฉพาะ แต่มองว่าน่าจะได้เก็บทรัพย์สินทรัพย์ไปใช้ช่วยคนอื่นในภายหน้าที่มีความจำเป็นกว่า

วิสัยนา ก็เป็นเจตนาด้วย คือเป็นเจตนาที่เป็นไปตามความคิดว่าทรัพย์สินเงินทองส่วนนี้ ถ้านำไปทำอย่างอื่นมันจะเป็นประโยชน์มากกว่า แต่ก็ก็เป็นเหตุผลเท่าที่เรามองเห็น เราต้องยอมรับความจริงว่าเราอาจจะมองไม่ทั่วถึงก็ได้ แต่อย่างน้อยการที่เราพิจารณาอย่างนี้นับว่าเรามีเจตนาดีอยู่ เพราะเราเห็นแก่ประโยชน์ส่วนใหญ่ของคนจำนวนมาก แม้ว่าอาจจะเจตนาที่ไม่สมบูรณ์ คือประกอบด้วยความรู้ที่ยังไม่สมบูรณ์ แต่อย่างน้อยตัวเจตนาอันนี้ก็ดี ข้อที่ต้องระวัง ก็คือ ถึงจะมีเจตนาดีต่อส่วนรวม แต่ก็ต้องไม่ให้เกิดเป็นมีเจตนาร้ายต่อบุคคลคือผู้ป่วย คือจะต้องมีเมตตากรุณาต่อผู้ป่วยด้วย ถ้าไม่ระวังการมีเจตนาดีต่อเศรษฐกิจของส่วนรวม อาจจะกลายเป็นข้ออ้างให้ทะเลาะไม่คำถึงชีวิตของผู้ป่วยไปได้ ถ้าอย่างนี้ก็เป็นอย่างอื่น

ปูจจา ในปัจจุบัน เราสามารถนำสารพันธุกรรมมาตรวจได้ และในอนาคตอาจสามารถจะทำนายได้ว่าต่อไปคนๆ นั้นจะเป็นโรคอะไร เช่น เบาหวาน มะเร็ง หรือโรคกรรมพันธุ์ ซึ่งอาจแสดงออกในภายหลัง ถ้าเราสามารถเปลี่ยนแปลงสารพันธุกรรมหรือยีนโดยวิธีต่างๆ ให้ผิดไปจากที่คนๆ นั้นจะต้องเป็น ไม่ทราบที่เราไป “แทรกแซง” กรรมที่เขาควรจะได้รับหรือไม่ เพราะแทนที่จะได้รับผลของกรรมทำให้เจ็บป่วย แต่เราก็ไปช่วยไม่ให้เขาเป็นโรคเสีย

วิสัย ก็เหมือนกับการช่วยกันตามธรรมดา เป็นแต่เพียงว่า เราช่วยในขั้นตอนไหนเท่านั้นเอง ในเรื่องนี้ก็เป็นเพียงว่า ยืนของเขา ที่สะสมมาเดิม เท่ากับประมวลของผลกรรมเก่าให้เป็นอย่างนั้น เมื่อ มนุษย์จะช่วยเหลือกัน ความแตกต่างก็อยู่ที่ว่าเราจะไปช่วยเขาได้ใน ขั้นไหน เช่น ตามปรกติที่เคยเป็นมา เราต้องรอจนกระทั่งยืนปรากฏ ผลแสดงออกเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนแล้ว เราจึงไปช่วยแก้ไขปัญหา ให้เขาได้ แต่ตอนนี้เรามีความรู้มากขึ้น เราก็เลยมาแก้ ในตอนที่ เป็นช่วงต้นมากกว่านั้น แต่เราก็ไม่ได้ไปขัดกับกระบวนการของกรรม เพราะว่าเขาก็มีสภาพของเขาที่มาอย่างนั้น นั่นคือ กรรมของเขา เป็นอย่างนั้น เราไปช่วยเขาแก้ไขตั้งแต่หลังจากนั้น อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการช่วยเหลือของเรา เราก็ไม่รู้ว่าวิธีการทางเทคโนโลยี จะได้ผลส่วนหนึ่งแล้วมีผลเสียอะไรอย่างอื่นหรือไม่ อันนี้เป็นเรื่องซับซ้อนมาก

ปัจฉา เราให้คำจำกัดความว่าชีวิตเริ่มเมื่อปฏิสนธิ ถ้าหาก ปฏิสนธิแล้วเซลล์ที่เกิดขึ้นมามีชีวิต เซลล์นั้นอยากจะอยู่ ถ้ามองลึกลงไปนั่นก็คือยืน ถ้าเราจะเปลี่ยนยืนเราจะถือว่านั่นคือชีวิตหรือไม่

ปัจจุบันเราสามารถจะเก็บยีนไว้ได้นานไม่มีที่สิ้นสุด จะถือว่าเป็นชีวิตหรือไม่ ปัจจุบันก็มีสเปิร์มแบงก์ นอกจากนี้ อาจเก็บไข่ที่มี ปฏิสนธิในหลอดแก้วไว้เพื่อใช้ในอนาคตหรือใช้ในการวิจัยได้ด้วย

วิสัย สำหรับสเปิร์มกับไข่ที่ยังไม่มีปฏิสนธิก็ชัดเจนว่า ยังไม่ใช่มนุษย์

ปัจฉา ถ้ายืนนั้นเอามาจากมนุษย์จะถือว่าเป็นมนุษย์หรือไม่

วิสัยทัศน์ ถ้าเป็นมนุษย์ต้องมีวิญญาณ ตอนที่สเปอรั่มกับไข่ ผสมกันเกิดมีวิญญาณ เป็นจุดที่มีปฏิสนธิและชีวิตเริ่มขึ้น

ปรัชญา ในสัตว์ก็คงจะใช้กฎเกณฑ์นี้เหมือนกัน

วิสัยทัศน์ ใช้กฎเกณฑ์นี้เหมือนกัน

ปรัชญา อาจกล่าวได้ว่าชีวิตถูกกำหนดโดยโมเลกุลก็ได้ แล้วเราจะกำหนดว่าวิญญาณนั้นคืออะไร เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อไหร่ได้อย่างไร

วิสัยทัศน์ วิญญาณคือสภาวะที่รู้ เป็นตัวความรู้เกิดขึ้น จะเรียกในแง่หนึ่งก็เหมือนกับเป็นผลของสเปอรั่มและไข่ เกิดมีตัวรู้อันหนึ่ง ตัวสภาวะที่รู้ซึ่งมีองค์ประกอบสมบูรณ์ของมันเองอันหนึ่ง สภาวะนั้นเรียกว่าวิญญาณ

ปรัชญา เป็น energy ไข่ใหม่

วิสัยทัศน์ ไม่เรียกว่าเป็น energy จะเรียกว่าอะไรก็คงจะเทียบยาก ถือว่าเป็นสภาวะนามธรรม เรื่องยีนนี่ตอนนี้ก็ยังไม่รู้จักชัด แต่อาดมามองว่ายีนนี้ไม่ใช่ตัวชีวิต คำว่าชีวิตในที่นี้ก็อาจมีปัญหาอีกว่า แม้แต่พืชแม้แต่ต้นไม้เราก็เรียกว่าชีวิต แต่ไม่ใช่หมายความว่า เป็นตัวมนุษย์ แม้ยีนจะเป็นตัวกำหนดหรือตัวประกอบ แต่ก็ไม่ใช่ตัวมนุษย์ ตัวนั้นเป็นตัวกำหนดแนวทางลักษณะคุณสมบัติต่างๆ แต่ไม่ใช่ตัวคน เป็นองค์ประกอบหนึ่งแต่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากของชีวิต

ปรัชญา ถ้ามองลึกลงไป ตัวยีนเป็นตัวกำหนดการทำงานต่างๆ ของเซลล์ เช่น การสร้างโปรตีน การทำงานให้มี energy สามารถทดสอบได้ด้วย รวมทั้งกำหนดสติปัญญาความประพฤติ นิสัยใจคอจริงๆ แล้วมันคือรากฐานของความเป็นคน ความเป็นคนนั้นกำหนดโดยยีน

วิสัยทัศน์ในแง่ที่เราก็ต้องถือว่ามีสภาวะที่เป็นตัวกำหนดอื่นอีกทีหนึ่ง ดีเอ็นเอ ที่เกิดมาเป็นลักษณะเฉพาะอย่างนั้น มันมาอย่างไร

ปุจฉา ถ้ามองลึกไปถึงระดับอะตอม ก็มีกฎเกณฑ์ที่ทำให้จัดสร้างเป็นรูปเป็นร่างเป็นโมเลกุล

วิสัยทัศน์ในแง่พุทธศาสนาก็ว่ารูปธรรมกับนามธรรมนั้นอิงอาศัยกันโดนตลอด การจัดระเบียบของยีนที่ให้เป็นอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีคุณสมบัติเฉพาะ ที่ให้อะตอมมีลักษณะอย่างนั้นมันมีอะไรเป็นตัวกำหนดหรือเปล่า

ปุจฉา ดังนั้นหมายความว่าอะไรเป็นตัวกำหนดยีน ทำไมยีนปรกติ ทำไมยีนผิดปกติ ยีนทำงานอย่างไร มีของเหนือยีนไปอีกใช้หรือไม่ เกินกว่าที่เราจะรู้

วิสัยทัศน์ในแง่ของจิตนั้นเป็นนามธรรม ตามหลักการก็ถือว่าประณีตกว่ารูปธรรม ยีนนั้นก็เป็ยฝายรูปธรรม ที่ยีนเป็นอย่างนี้ในทางพุทธศาสนาก็ถือว่ามีนามธรรมอยู่ด้วย ตัวนามธรรมนั้นต้องมีอิทธิพลหรือเป็นตัวที่ทำให้เกิดผลต่อรูปธรรม

ปุจฉา นามธรรมนั้นคืออะไร

วิสัยทัศน์นี้แหละคือกรรมที่เป็นเรื่องของจิตของวิญญาน

ปุจฉา การคุมกำเนิดซึ่งเป็นการกันไม่ให้วิญญานมาเกิดถือเป็นบาปหรือไม่

วิสัยทัศน์ การคุมกำเนิดโดยยังไม่ปฏิสนธิ ทางพุทธศาสนาไม่ถือว่าเป็นบาป เพราะตอนนี้เราเป็นเจ้าของเนื้อตัวของเรา เป็นสิทธิของเรา เราจะยอมให้ใครมาเกิดหรือไม่ จะยอมให้ใครมาอาศัยเราไหม

ปูจจา ขอกลับมาพูดถึงเรื่อง mercy killing ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่มาก

ในตอนแรกเราพูดถึงการทำแท้งว่าเป็นการทำลายชีวิต ในกรณีที่ทำกรณินิจฉัยโรคก่อนคลอดและพบว่าเด็กพิการ ในทางกฎหมายในหลายประเทศก็ยอมรับว่าทำแท้งได้ สำหรับ mercy killing หรือ euthanasia นั้น ถ้าเราเห็นว่าผู้ป่วยทุกข์ทรมานมากทำอย่างไรก็ไม่รอดแน่ การจะให้ยาหรือทำอะไร ที่ทำให้ผู้ป่วยตาย อย่างนี้ถือว่าเป็น active euthanasia ซึ่งทำไม่ได้แน่ แต่สำหรับ passive euthanasia เช่น ถ้าเราไม่ให้ออกซิเจน หรือไม่ใช้เครื่องช่วยหายใจผู้ป่วยก็จะตาย หรือถ้าไม่ให้ยาปฏิชีวนะผู้ป่วยก็จะตาย ไม่ทราบทางศาสนามองเรื่องนี้อย่างไร

วิสัยทัศน์ หลักทั่วไปก็มีเจตนาเป็นตัวกำหนดตัวแรก เจตนาประกอบด้วยความรู้แค่ไหน ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีทางเลือกในการตัดสินใจ การตัดสินใจนั้นทำด้วยเจตนาร้ายหรือดี มีความประสงค์ที่จะช่วยเหลือหรือมีความหวังดีแค่ไหนเพียงใด อันนี้จะเป็นตัวตัดสินเพราะเป็นการชี้ขาดทางเลือก คือจะเลือกเอาทางเลือกไหน ถ้าเป็น active euthanasia จะมีปัญหามากกว่า passive euthanasia เพราะเป็นการไปกระทำต่อชีวิตของเขา ถ้าเป็น passive euthanasia ก็เป็นการไม่กระทำ ไม่ไปช่วย แต่ active euthanasia ถึงขั้นเป็นการ

ทำลายด้วย ความหนักเบาจึงผิดกัน แต่ถึงจะทำ passive euthanasia ทั้งหมดก็ขึ้นกับเจตนาในการตัดสินใจ ประกอบความรู้ให้ดีที่สุด

มนุษย์อยู่ในโลกนี้อยู่ด้วยการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ เป็นส่วนมาก ไม่ต้องพิจารณาในกรณีที่ใหญ่โตเด่นชัดอย่างนั้น แม้จะทำอะไรสักอย่าง ก็เป็นเรื่องของการใช้สติปัญญาแล้วกำหนดทางเลือก และมีเจตนาอย่างไรทั้งนั้น การปฏิบัติต่อลูกในชีวิตประจำวัน เรามีความรู้เท่าใดและเจตนาที่เราหวังดีต่อลูกเท่าใด ก็เลือกตัดสินใจอย่างนั้น ซึ่งบางครั้งก็ผิดบางครั้งก็ถูก ก็เป็นอย่างนี้เหมือนกัน เพียงแต่กรณี ที่ยกขึ้นมาถามนั้นเป็นกรณีที่ใหญ่โตสำหรับเรา เราก็ต้องคิดมาก

ปุจฉา ปัญญาในที่นี้คงไม่ใช่ปัญญาในทางโลกหรือทางวิชาการเท่านั้นใช่ไหม

วิสัชนา จะเป็นปัญญาขนาดไหน เอาเป็นว่ามีความรู้ต้องใช้ความรู้ในการพิจารณาตัดสินใจ ไม่ใช่ตัดสินใจโดยไม่พิจารณาใช้ความรู้ มาประกอบการพิจารณาแล้วทำด้วยเจตนาที่ดี ขณะนี้เรามีความรู้แค่ไหนก็แค่นั้น ไม่ใช่ว่าละเลยโดยไม่แสวงหาความรู้ ถ้าเราละเลยในการแสวงหาความรู้เราก็มีความผิด เราก็ขาดความรับผิดชอบ เท่ากับ มีความประมาท

ปุจฉา ขอทราบความเห็นและคำแนะนำจากท่านเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะ ขณะนี้การเปลี่ยนอวัยวะให้ผู้ป่วยที่อยู่ในระยะท้ายของโรคต่างๆ เป็นไปได้มาก เกิดมีการซื้อขายอวัยวะขึ้นเกือบจะทั่วโลก ในบางประเทศมีการห้ามอย่างเด็ดขาด แต่ในประเทศไทยยังไม่มีกฎนี้

วิสัชนา ในแง่ความซับซ้อนทางจริยธรรมก็มีทางที่จะเป็นปัญหาได้ มันอยู่ที่ความสุจริตหรือไม่สุจริต ถ้าไม่สุจริตก็เป็นปัญหาแน่

เราจะทำอย่างไรให้มนุษย์มีจริยธรรมสมบูรณ์ ให้คนมีความซื่อสัตย์ต่อกันไม่หวังผลประโยชน์ อันนี้เป็นเรื่องยาก เพราะในแง่หนึ่งเกี่ยวกับโอกาสด้วย เขาจึงให้ถือศีล ศีลเป็นตัวกรอบเป็นวินัยเพื่อแก้การใช้โอกาสในทางที่จะประพฤติน่าผิด

ปูจจา ผู้ที่เห็นว่าควรมีการซื้อขายก็มองในแง่ว่าวิธีนี้ได้ช่วยคนที่กำลังจะเสียชีวิต ในขณะที่เดียวกันอีกฝ่ายก็มองว่าต่อไปจะมี การเก็งกำไร ซึ่งขณะนั้นก็มึบริษัทนายหน้าเกิดขึ้นในบางประเทศแล้ว เพราะฉะนั้น มีความขัดแย้งเกิดขึ้นและไม่ทราบว่าจะลงเอยอย่างไร สำหรับองค์การสากลเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ เห็นว่าไม่ควรขาย

ส่วนใหญ่เรื่องที่เกิดขึ้นเกิดจากการขายอวัยวะจากคนจนไป ให้แก่คนมี ถ้าเป็นไต เอาไตข้างหนึ่งไป คนคนนั้นก็ยังมึชีวิตอยู่ได้ ถ้าหากว่าเขาขายไตและเงินที่เขาได้มาเขาเอามาช่วยครอบครัวเขา ก็ จะอ้างว่าอย่างนี้ผิดที่ตรงไหน

วิสัยนา ถ้าขายอย่างนี้ในเรื่องความผิดไม่ผิด เพราะเขามี สิทธิ เป็นทรัพย์สินอันหนึ่งของเขา แต่ปัญหาว่าโทษหรือประโยชน์ ที่เกิดแก่สังคม หรือในแง่ของผลดีผลเสียระยะยาวต่างๆ ต้องพิจารณากัน หลายชั้น อ่าต่อมาว่าอยู่ที่ปัญญาของมนุษย์จะเข้าใจมองเห็นแค่ไหน ตอนนี้เป็นเรื่องของการเลือกตัดสินใจว่าเราจะเอาอย่างไรจึงจะดีที่สุด เท่านั้นเอง แต่ในแง่ของผู้ขายเขามีสิทธิ ปัญหาอยู่ที่ว่าควรหรือไม่ ตอนนี้อยู่ที่ความควร ที่ควรไม่ควรคือมันจะเกิดปัญหาอะไร ต่อไปอีก

ปูจจา เรื่องควรไม่ควรนี้จะกระทบต่อสังคมในแง่ส่วนรวม อย่งไร

วิสัชนา ผลกระทบเท่าที่มองเห็นตอนนี้ก็คือว่า เป็นการหาผลประโยชน์จากร่างกายของตัวเอง แม้แต่ตัวเจ้าของก็มีปัญหาได้ต่อไป เช่น ในแง่จริยธรรมของเขาเอง บางคนอาจไม่ยากทำงานทำการ รอเอาวิญญะของตัวเองไปขาย อย่างนี้ก็เสียแล้ว ในแง่ของจริยธรรมที่สัมพันธ์กับผู้อื่น ก็จะมีการกดราคา มีวิธีการเล่ห์กลในการที่จะพยายามซื้อให้ถูกที่สุด มีการเอาเปรียบกัน เป็นปัญหาซับซ้อนซึ่งจะโยงไปถึงปัญหาจริยธรรมในแง่อื่นๆ อีกด้วย ปัญหาจะตามมาเยอะเลย

ปุจฉา ถ้าอย่างนี้ ความควรก็น้อยลงไป

วิสัชนา ความควรน้อยลง ถ้าบริสุทธิ์ที่สุดในทางจริยธรรม ก็คือ การที่มนุษย์มีเมตตากรุณาต่อกัน เมื่อสามารถผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะได้ ตนจะเสียสละให้ อันนี้คือจุดที่สมบูรณ์ จากจุดนี้แล้วจะเบี่ยงเบนจากจริยธรรมลงไปตามลำดับ จะมากขึ้นก็แล้วแต่พฤติกรรมของมนุษย์ที่ประกอบด้วยเจตนาไปต่างๆ ถ้าหันเหจากตัวจริยธรรมนี้แล้ว โอกาสที่จะเกิดผลเสียก็มากขึ้นเรื่อยไป

ผู้ร่วมสนทนา: กาญจนา เกษสอาด, จินตนา ศิรินาวิน, ปรีดา มาลาสิทธิ์,
สง่า นิลวางกูร, สมเกียรติ วสุวิญญกุล, สุมาลี นิมนานิตย์
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล